

Lausunto

31.10.2024

Asia: VN/26458/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle mikroliikkumista koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksen tavoitteet

Huomiot esityksen tavoitteista

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle mikroliikkumista koskevaksi lainsäädännöksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi liikenteen palveluista annettua lakia, tieliikennelakia, ajoneuvolakia ja ajoneuvojen siirtämisestä annettua lakia. Muutoksilla selkiytetään mikroliikkumisen, kuten kevyiden sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien, asemaa lainsäädännössä. Samalla lisätään kyseisten liikkumismuotojen turvallisuutta ja annetaan viranomaisille paremmat mahdollisuudet mikroliikkumisen sääntelyyn.

THL:n asiantuntijatehtävissä mikroliikkumisen kasvu näkyy eniten tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisytyössä. THL hallinnoi ja koordinoi kansallista hoitoilmoitusrekisteriä (Hilmo), johon on koottuna erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon käynnit sekä hoitojaksot. THL:n asiantuntijat ovat osallistuneet osana liikenneturvallisuusstrategian toimeenpanoa vuonna 2022 perustetun Traficom:n koordinoiman Mikroliikkumisen verkoston työhön. Verkostotyössä tarkoituksena on kerätä asiantuntijatietoa ajantasaisesta liikenneturvallisuustyöstä, tunnistaa mahdolliset sääntelyn liittyvät tarpeet ja etsiä keinoja liikenneturvallisuuden parantamiseen.

Lähivuosina kiinnostus sähköavusteisiin liikkumisvälineisiin, etenkin sähköpotkulautojen käyttöön liittyviin onnettomuuksiin ja tapaturmiin on lisääntynyt huomattavasti esimerkiksi median yhteydenottoina. Tämä osaltaan osoittaa, että mikroliikkumisen käytännöt on koettu puutteellisiksi ja turvattomuutta aiheuttavaksi. Vuodesta 2023 alkaen mikroliikkumiseen liittyvien onnettomuuksien tilastointi on tullut mahdolliseksi Hilmoissa. Kun tilastotietoja kertyy kattavammin, se parantaa mikroliikkumiseen liittyvien onnettomuuksien luotettavamman seurannan ja myös

mikroliikkumiseen kohdistuvien toimenpiteiden arvioinnin ja korjaavien sekä ehkäisevien toimien kohdentamisen.

Esityksen vaikutukset

Huomiot esityksen vaikutusten arviointia koskevasta luvusta 4.2

THL:n näkökulmasta esityksen merkittävimpiä sisältöjä ovat vaikutukset liikenneturvallisuuteen (onnettomuuksien ja tapaturmien ehkäisy), päihtyneenä ajamiseen, sekä sosiaaliseen kestävyYTEEN ja esteettömyYTEEN.

Esitetyillä toimenpiteillä on mahdollista alentaa selvästi mikroliikkumiseen liittyviä liikenneonnettomuuksia sekä muita tapaturmia. Lapset ja nuoret hyötynevät erityisesti turvallisuuden lisääntymisestä, sillä etenkin sähköpotkulautojen käyttäjissä keski-ikä painottuu nuorempiin ikäryhmiin. Myös muille tienkäyttäjille kuten autoilijoille liikenteen selkeytyminen näiden toimenpiteiden myötä todennäköisesti nostaa turvallisuuden tunnetta ja ennakoitavuutta liikenteessä.

Toimenpiteiden täsmällisen vaikutuksen arviointi sähköpotkulautoihin liittyvien onnettomuuksien määriin on kuitenkin vaikeaa johtuen tilastoinnin puutteista. Aiemmin tilastointi on pohjautunut sairaaloissa tehtäviin erillisselvityksiin sekä poliisin tilastointiin, jonka on myös itse esityksessä todettu kattavan vain pienen osan tapahtuneista sähköpotkulautoihin liittyvistä onnettomuuksista. Lisäksi sairaalahoidon tilastointi niihin liittyen on tullut mahdolliseksi vasta vuoden 2023 elokuusta alkaen. Täten kaikki sairaalat ja hyvinvointialueet eivät vielä ole ehtineet soveltaa uusia kirjaamiskäytäntöjä vuoden 2024 aikana ja joillakin alueilla potilastietojärjestelmä ei sisällä kyseisen tilastointikoodin käyttömahdollisuutta.

Mikroliikennelupa

Huomiot mikroliikennelupaa koskevista ehdotuksista

Mikroliikennelupien osalta olisikin hyvä huomioida mahdollisuus edelleen rajoittaa viikonloppuöinä tapahtuvaa vuokrausta. Päihtyneiden liikkujien osuus on viikonloppuisin korkeimmillaan ja poliisin resurssit usein sidottuna muuhun kiireelliseen toimintaan.

Promilleraja

Huomiot kevyiden sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien kuljettamisen promillerajaa koskevista ehdotuksista

THL pitää yhtenäistettyjen ja ennalta määriteltyjen promillerajojen soveltamista kevyiden sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien kuljettamiseen hyvänä asiana. Liikenneonnettomuuksien, kuten muidenkin tapaturmien, riski lisääntyy progressiivisesti veren alkoholipitoisuuden kasvaessa. Esityksessä lainattujen selvitysten mukaan viikonloppuisin yöaikaan päivystyspoliklinikoiden tapaturmapotilaista jopa puolet ovat päihtyneitä.

Tähän asti viikonloppuoina tapahtuvien sähköpotkulautaonnettomuuksien määrää on rajoittanut vuokralautoja tarjoavien palveluiden rajoitukset koskien kyseisiä ajankohtia. THL:n tilastojen mukaan tyyppillisin ja eniten onnettomuuksia sisältävä viikonpäivä on vuoden 2024 kesällä ollut keskiviikko eikä esimerkiksi perjantai tai lauantai.

Uusien promillerajojen astuessa voimaan, palveluntarjoajat voivat kokea, että viikonloppujen sekä yöaikojen rajoitukset eivät ole heidän osaltaan perusteltuja, sillä poliisin tulisi esityksen mukaan vastata sähköpotkulautojen päihdevalvonnasta.

Liikennevalvonta

Huomiot liikennevalvontaa koskevista ehdotuksista

Haasteena tulee olemaan liikennevalvonnan riittävyys esityksen voimaantulon jälkeen etenkin promillerajojen astuessa voimaan, sillä ilman riittävää panostusta mikroliikkumisen päihdevalvontaan muutoksen alkuvaiheessa. Tällöin voi muutosten vaikutus jäädä toivottua pienemmäksi.

Liikenteenohjauslaitteet

Huomiot uusia liikenteenohjauslaitteita (liikennemerkki ja tiemerkinä) koskevista ehdotuksista

-

Ajoneuvolain soveltamisala

Huomiot ajoneuvolain soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta

-

Muita huomioita esitysluonnoksesta

Huomiot muista mahdollisista asioista

THL pitää hyvänä mikroliikenteen aseman ja valvonnan selkiyttämistä lainsäädännössä. Esitys ei kuitenkaan puutu alaikäisten kuljettajien asemaan esimerkiksi sähköpotkulautojen vuokraamisessa. Aiheeseen on ottanut kantaa 23.10.2024 Liikenneturva, joka ehdottaa kannatettavilla perusteilla, että sähköpotkulaudan ja muiden kevyiden sähkö-ajoneuvojen kuljettajan pitäisi olla vähintään 15-vuotias. THL toivoo, että ehdotus ottaisi selvemmin kantaa mikroliikkumisvälineiden ikärajiin ja ikärajojen valvontaan. Kyseeseen voisi tulla Liikenneturvan esittämä ikäraja tai vuokralautoja koskeva ohjeistus, missä palveluntarjoaja veloitetaan ikärajojen järjestelmällisempään tekniseen valvontaan.

THL toivoo myös lainsäädännön ulkopuolisia tapoja parantaa lasten ja nuorten liikenneturvallisuutta. Sosiaali- ja terveysministeriön Turvallisesti kaiken ikää -koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman 2021–2030 tavoitteessa 4 ja toimenpiteessä 38 samoin kuin liikenne- ja viestintäministeriön liikenneturvallisuusstrategian 2022–2026 toimenpiteessä 46 on kirjattu ehdotuksia nuorten tielläliikkujien mikroliikkumisen turvallisuuden parantamiseksi. Näissä THL on osaltaan yhtenä toimijana mukana.

Yleisellä tasolla tulisi myös huomioida uusien liikkumisvälineiden vaikutukset nuorten omaehtoiseen liikkumiseen. Mikäli sähköpotkulaudat yleistyvät huomattavasti nuorten suosimana liikkumismuotona, on olemassa riski, että tämä edelleen vähentää kävelyä ja pyöräilyä ja muuta terveyttä ylläpitävää liikuntaa.

Kansallisten lasten ja nuorten toimintakykyä kartoittavien MOVE! -mittausten mukaan 5.- ja 8.-luokan oppilaista reilulla 38 %:lla fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla.

Korpilahti Ulla
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL - Edistävä ja ehkäisevä työ -yksikkö,
Sote-osasto